

Gyógyszerészettörténeti közlemények

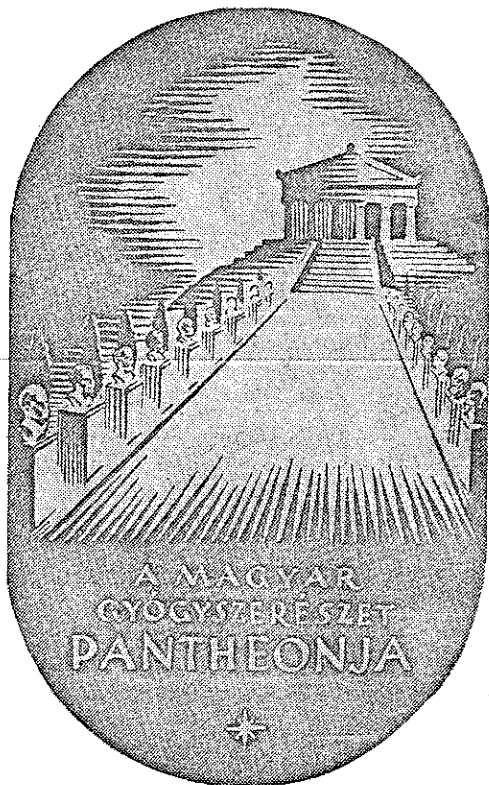
Gyógyszerészet 22. 221–223. 1978.

A magyar gyógyszerészet pantheonjának története

DR. HEGEDŰS LAJOS

A szerző röviden ismerteti a magyar gyógyszerészet kiválóságairól szóló és 1896-tól 1942-ig megjelent munkák életrajzi részeit és munkáiknak címét Kiemeli dr. Horváth Jenő, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság jegyzőjének fáradhatatlan, rendszeres életrajzi adatgyűjtését. Továbbiakban elmondja az 1941-ben megalakult „Magyar Gyógyszerészet Pantheon” bizottság munkásságának, működésének történetét. A bizottság elnöke dr. Mozsonyi Sándor volt. Közli a bizottság által előírt feltétel 4 pontját. Felsorolja a gyógyszerészek neveit és azt is, hogy hol közölték rövid életrajzukat

*

A magyar gyógyszerészet elhunyt kiválóságai emlékének megőrzését minden nemzedék erkölcsi kötelességének tartotta. A múlt században és az 1930-as években több, hetente, havonta megjelent gyógyszerészeti lap méltatta a körükből eltávozottakat. 1895, 1896, 1897 években Chyzer Kálmán által szerkesztett gyógyszerészi Almanachban a gyógyszerészi közélet élő tagjainak életrajzi adatait fényképekkel együtt közölte [1]. A biográfusok közül ő volt az úttörő.

Munkája nagyjaink életével foglalkozók részére felbecsülhetetlen értékű.

1929-ben Studényi János és dr. Vondra Antal könyve a hírneves gyógyszerészek életrajzát dolgozta fel. Köztük a magyarokét is [2]

1930-ban dr. Baradlai János a „Magyar gyógyszerészet története” c. kétkötetes munkája irásos emléket állított hírneves nagyjainknak [3].

1933-ban Frankl Antal szegedi gyógyszerész rövid, lexikonszerű szemelvényeket közölt kiváló elhunytjainkról, a szakajtó hasábjain [4].

1937-ben dr. Horváth Jenő gyógyszerész, a Fővárosi Gyógy- és Anyagraktár igazgatója és a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság fáradhatatlan jegyzője kezdte meg a neves gyógyszerészek életrajzi adatainak rendszeres gyűjtését [5].

1941-ben dr. Szász Tihamér a „Gyógyszerészi Szemle” szerkesztője veti fel azt az ötletet, hogy állítsák fel a magyar gyógyszerészek pantheonját. Javaslatát országos visszhangra talált. Az Egyetem részéről dr. Mozsonyi Sándor egyetemi tanár, dr. Augusztin Béla c. rk. egyetemi tanár, dr. Csipke Zoltán egyetemi magántanár, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület tanügyi bizottsága részéről: dr. Wéber Dezső elnök és dr. Bayer Antal tb. elnök, az Országos Egyesület részéről Koritsánszky Ottó, Preyer Dezső, Várady László a Budapesti Gyógyszerész Testület részéről: Wolf Lajos, Kováts Ödön, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság részéről: dr. Horváth Jenő, dr. Halmi János, dr. Zalay Dezső, az Okleveles Gyógyszerészek Szövetsége részéről: Urszinyi Károly, Czeglédi Béla, a gyógyszerésztörténészek részéről: dr. Baradlay János és dr. Vondra Antal személyében lelkes pártfogókra talált. Dr. Szász Tihamér javaslatának eredménye az lett, hogy 1941. november 10-én a Gyógyszerészeti Intézet tanácstermében dr. Mozsonyi Sándor professzor mint a bizottság elnöke összehívta — demokratikusan — a kar minden rétegének képviselőit abból a célból, hogy megalakuljon és határozatot hozzon a „Magyar Gyógyszerészet Pantheon” bizottsága [6]. Elképzelésük az volt, hogy a Gyógyszerészeti Intézet tanácstermének falát a meglévő és megörökítendő elhunyt nagyjaink arcképe díszítse. Az arcképcsarnokban mindazon magyar gyógyszerész arcképét helyeznék el, akik a pálya fellendítése körül, akár a közélet, akár a tudományos élet, a művészet területén kiemelkedő érdemeket szereztek

Másik megvalósult tervük volt, hogy a bizottság alapelvi pontokban megjelölje, kik azok a személyek, akiket a Pantheonba felvesznek. A felvétel feltételeinek pontjai a következők voltak:

„1 A Magyar Gyógyszerészet Pantheonjába csak régebben elhunyt kari nagyságok vehetők fel. Szükség van ugyanis bizonyos távlatra, amelynek szemszögéből az érdemek felmérhetők

2 Elhunyt nagyjaink érdemeinek mérlegelésében az a döntő szempont, hogy a gyógyszerészi kar számára alkottak-e maradandót, vagy életük folyamán a kari közélet terén munkálkodtak-e átlagon felül a gyógyszerészet javára?

3 Azon nagy emlékü gyógyszerészek esetében, akik bár gyógyszerészi képesítéssel rendelkeztek, de nem voltak életük végéig gyakorló gyógyszerészek, a bizottság azt a döntő szempontot mérlegelte, vajon a társadalom vagy a tudományos élet terén alkottak-e olyan maradandót vagy fejtettek-e ki ugyanezen a területen olyan kimagasló tevékenységet, mely rajtuk keresztül a pálya megbecsülésére kihatott.

4 Külön elbírálás alá esnek akik bár gyógyszerészi képesítéssel rendelkeztek, de mint gyógyszerészek egyáltalán nem tevékenykedtek és a szakmán kívül: irodalomban, művészetben stb alkottak maradandót és szereztek elismerést, tekintélyt.”

A bizottság harmadik megvalósult ténykedése volt, hogy megállapította azt a névsort, életrajzokat melyek *dr. Szász Tihamér* által szerkesztett 1942-ben kiadandó Gyógyszerészi Almanachban fognak megjelenni.

A Pantheon-bizottság által jóváhagyott alábbi neves gyógyszerészek életrajzi adatait közölte röviden, lexikonszerűen az 1942. évi Almanach [7]: *Dr. Bernády György, Buzáth Ferenc, Csurgay Kálmán, dr. Deér Endre, Dorner József, Egressy Rezső, Esztegar Béla, Fauser Antal, dr. Felletár Emil, Filó János, Gallik (Gálfi) Géza, dr. Hintz György, dr. Ilosvay Lajos, dr. Issekutz Hugó, Jármay Gusztáv, dr. Jármay Gyula, Janitsáry Iván, Kabay János, Karlovszky Geyza, Katona Zsigmond, Kazay Endre, dr. Káttai Gábor, Csávássy Kiss Károly, id. Koritsánszky Dénes, Laib Rezső, Láng Adolf Ferenc, Dr. Matolcsy Miklós, Molnár János, dr. Molnár Nándor, dr. Müller Bernát, Orosz László, Paksy Béla, Ráth Péter, Rozsnyay Mátyás, dr. Sadler József, dr. Say Mór, Schédy Sándor, Senek István, Ströcker Alajos, Sztupa György, dr. Thán Károly, dr. Traxler László, dr. Vondrasek József, id. Wágner Dániel, dr. Weszelszky Gyula, dr. Winkler Lajos*

A negyedik elhatározásuk egy héttagú albizottság megválasztása volt, melynek feladata az lett volna, hogy kivizsgálja, kik azok a személyek, akiket még a Pantheonba felvételre ajánlanak. A kinevezett albizottság tagjai voltak: *dr. Halmai János, dr. Horváth Jenő, Koritsánszky Ottó, Kováts Ödön, Löcherer Tamás, Réthelyi József, dr. Szász Tihamér.*

Az elhalálozások, a II. világháború működésüket sajnos megakadályozta, illetve megszüntette

Azóta a gyógyszerésztörténeti kutatók még sok neves kartársunk életét, munkásságát dolgozták fel a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítőjében, a Gyógyszerészen, a Magyar Kémikusok Lapjában, az Acta pharmaceutica Hungaricában, a Gyógyszerészetben, a Gyógyszerésztörténeti Diáriumban és még sok napilapban és helyi újságban

Szerény véleményünk szerint üdvös volna a Magyar Gyógyszerészet Pantheonját életrekelteni és megvalósítani a bizottságot, tiszteletben tartva a kidolgozott elvi felvételi szempontokat. A Magyar Gyógyszerészeti Társaságnak végre van önálló helyisége, ahol az érkepcarnokot el tudná helyezni, a Pantheon megvalósítani

A Szeffelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár (1013 Budapest, Apród u. 1) egyik feladatának tekinti a híres élő és elhunyt gyógyszerészek életrajzának összegyűjtését, feldolgozását és engem bízott meg evvel a szép munkával. Ehhez kérem a széles körű segítséget, támogatást mindenki részéről.

IRODALOM

1. *Chyzer K.*: Gyógyszerészi Almanach I. köt. Budapest (1895); II. köt. Budapest (1896); III. köt. Budapest (1897). — 2. *Studényi J. és dr. Vondra A.*: Hírneves gyógyszerészek. Budapest (1929). — 3. *Dr. Baradlai J. és Bársony E.*: A magyarországi gyógyszerészet története I, II. köt. Magyarországi Gyógyszerész Egyesület, Budapest (1930). — 4. *Frankl A.*: Elhunyt nagyjaink. II. folytatásos közlemény az Egyesített Gyógyszerészi Lapok 1933-ban megjelent évfolyamában 275, 285, 291, 307, 314, 326, 329, 343, 357, 368, 395. Budapest (1933). — 5. *Dr. Horváth J.*: „Ő is gyógyszerész volt” A Gyógyszerésztudományi Társaság Értesítője Budapest XIII, 3, 384, 391 (1937). — 6. *Szentiványi dr. Szász T.*: A „Magyar Gyógyszerészet Pantheonja” bizottságának ülése. Gyógyszerészi Szemle Budapest VI, 46, 476–477 (1941). — 7. *Dr. Szász T.*: Gyógyszerészi Almanach az 1942. évre: „A Magyar Gyógyszerészet Pantheonja” Budapest, 621–635 (1942).

Megjegyzés a szerkesztőség üdvözlő a „Pantheon” gondolatának felújítását, mert annak megvalósítása nagyban hozzájárulhat tagságunk, s különösen fiatal kartársaink hivatástudatának ébren tartásához. Lapunk eddig is rendszeresen közölte neves gyógyszerész elődeink életrajzát, méltatta életművüket, s a lehetőséghez képest ezután is készséggel ad helyet ilyen tanulmányok közreadására. Ezért kérjük t. Munkatársainkat, gyűjtögessék az ilyen adatokat és járuljanak hozzá, hogy a Gyógyszerészet hasábjain is emléket állítsunk a kiváló magyar gyógyszerészeknek, akik híven és eredményesen szolgálták népünk egészségügyét.

H e g e d ű s L a j o s dr. Társaságunk vezetőségéhez javaslatot nyújtott be a „Pantheon” felújítása érdekében. A javaslatot a vezetőség 1977. december 7-i ülésén megtárgyalta, és gondozásra a Gyógyszerésztörténeti Szakosztály hatáskörébe utalta. (S z e r k .)

L. Hegedüs: *История пантеона венгерской фармации*

Автор кратко сообщает об авторах биографий выдающихся деятелей венгерской фармацевтики с 1896 по 1942 гг. и приводит названия их работ. Он подчеркивает систематическую работу по собиранию биографических данных, проведенную д-ром Инё Хорватом, делопроизводителем Венгерского общества по фармацевтике. Далее автор излагает историю деятельности созданной в 1941 году комиссии пантеона венгерской фармацевтики. Председателем комиссии был д-р Шандор Можони. Автор приводит 4 пункта, предложенные комиссией для лиц, которые могут быть приняты в Пантеон и приводит фамилии фармацевтов, а также то где и когда была опубликована их биография.

Dr. L. Hegedüs: *History of the Pantheon of Hungarian Pharmacy*

The titles of works and names of their authors related to the biographies written in the period between 1896 and 1942 are briefly reviewed. The systematic collection of biographical data by the late Dr. Jenő Horváth, secretary of the Hungarian Pharmaceutical Society for about two decades, is underlined. The history of the function of the Pantheon Committee of Hungarian Pharmacy, founded in 1941, under the

chairmanship of Prof. Dr. Sándor Mozsonyi and the criteria of the admission into the list of personalities to be referred of in the Pantheon, are related. Subsequently, the author enumerates the names of those pharmacists and the literature sources where their biography has been published. Finally, he recommends to renew and to realize the predecessors' noble idea.

Dr. L. Hegedüs: *Geschichte des Pantheons der ungarischen Pharmazie*

Verfasser veröffentlicht die Titel der sich mit den Prominenzten der ungarischen Pharmazie beschäftigten und zwischen 1896 und 1942 erschienenen biographischen Werke und deren Autoren. Er hebt die unermüdete, systematische biographische Datensammlungstätigkeit von Dr. J. Horváth, des ehemaligen Notars der Ungarischen Pharmazeutischen Gesellschaft während mehreren Jahrzehnten, aus. Er beschreibt weiterhin die Geschichte der Gründung und der Tätigkeit des Pantheon Komitees der Ungarischen Pharmazie unter dem Präsidium von Prof. Dr. S. Mozsonyi. Die 4 Kriterien der Aufnahme von Persönlichkeiten in die Liste des Pantheons ist besprochen mit der Angabe der Literaturquelle, wo die Namen und Biographien der betroffenen Apotheker erschienen waren. Zum Schluss regt er zur Fortsetzung und Verwirklichung der edlen Gedanken der Vorgänger an.

GYÓGYSZERTÖRZSKÖNYVEZÉS AZ EGYESÜLT ARAB EMIRÁTUSOKBAN

SCRIP 1977. ápr. 9. 251. sz. p. 14

Az Egyesült Arab Emírátságok 7 állam: Abu Dhabi, Dubai, Ajman, Sharja, Umm Al Quaiwain, Ras Al Khaima és Fajaira szövetsége alkotja. A gyógyszerek és a különböző orvosi-gyógyászati segédeszközök piaca az Egyesült Arab Emírátságokban fejlődik Szaud-Arábia után a legdinamikusabban az arab világon belül.

1975-ben a lakosok száma 656 ezer fő volt és az előrejelzések szerint 1980-ban eléri a 900 ezer főt. Elsősorban bevándorlók növelik a lélekszámot.

1975 óta kötelezően bevezették a gyógyszerek törzskönyvezését, melynek felügyeletét az Egyesült Arab Emírátságok egészségügyi minisztériuma látja el. A törzskönyvi eljárás során a gyártó és exportáló külföldi cégeknek részletes adatokat és dokumentációt (forgalomba hozatali nyilatkozatot, analitikai-vizsgáló módszereket, gyógyszertechnológiai leírást, toxikológiai és klinikai-farmakológiai vizsgálati eredményeket stb.) kell közölniük, sőt még a gyártó országbeli árat is. Létrehoztak az egészségügyi minisztériumon belül egy gyógyszer-törzskönyvezési bizottságot, melynek feladata a külföldi gyártó cégek által benyújtott dokumentáció értékelése. A minisztérium részéről elhangzott azonban olyan nyilatkozat, hogy a tekintélyes, jól ismert nagy vállalatok (Hoffmann-La-Roche, Ciba stb.) termékeit nem ellenőrizik olyan tüzetesen, mint a kevésbé ismert cégek dokumentációit; ezáltal az egészségügyi minisztérium a gyártó és exportáló vállalatok közül csak 70-nél kíván kereskedelmi szerződést kötni (28).

Dr. Orbán Róbert

A FALUSI LAKOSSÁG GYÓGYSZERELLÁTÁSÁNAK TOVÁBBI TÖKÉLETESÍTÉSE A SZOVJETUNIOBAN

Farmacija 3. sz. 1977. május—június, p. 1—6.

Az SZKP 24. kongresszusának útmutatása szerint a Szovjetunióban a kilencedik ötéves tervben a falusi lakosság gyógyszerellátását is tökéletesíteni és átszervezni kell.

1971—1975 között a falusi körzetek gyógyszerhálózata 796 gyógyszertárral növekedett. A kilencedik ötéves terv folyamán Kazahsztán és a közép-ázsiai köztársaságok gyógyszertári hálózatát bővítették a legnagyobb ütemben: ezeken a területeken a növekedés üteme több mint 50%-os volt.

1970-ben 9300 vidéki lakosra jutott 1 gyógyszertár, 1975-ben már 8200-ra csökkent ez az arányszám. Az

egy főre jutó átlagos gyógyszerfogyasztás 1970-ben 2,09 rubel volt, 1975-ben 2,8 rubel, ami 34%-os növekedést jelent. A kilencedik ötéves terv feladatainak volumenét és bővítette termékpalettáját: 150 új gyógyszerkészítmény gyártását kezdték el, részben saját kutatás, részben licencvásárlások alapján. Ennek eredményeképpen az ország gyógyszerhálózata jobban el tudta látni a lakosság széles spektrumú, felszintetikus antibiotikumokkal, retardált hatású szulfonamid-készítményekkel, rákellenes gyógyszerekkel, vitaminokkal, vérképző készítményekkel.

A vidéki lakosság gyógyszerellátási szervezetének alapját a központi területi vezető gyógyszerterápek képezik, melyeknek száma 2500 és szakmai felügyeletük kiterjed gyakorlatilag az összes vidéki gyógyszerterápra. 1971—1975 között a vidéki gyógyszerterápekben dolgozó gyógyszerészek száma 3293 fővel növekedett és 1975 végére 25 338 főt ért el.

1975-ben egy falusi gyógyszerterápra 2,2 gyógyszerész jutott (1970-ben 2).

A jelenlegi ötéves terv folyamán még tovább korszerűsítik a falusi lakosság gyógyszerterápi ellátottságának szervezeti formáit, s a tervek szerint 668 gyógyszerterápet építenek 1976—1980 között. Rendkívül fontos az a szempont, hogy a nagyobb településektől távol eső falvakban az autós gyógyszerellátási formát is tovább tökéletesítik. 1976-ban befejezték az „autós gyógyszerkioszkok” új típusának és konstrukciójának kidolgozását és kipróbálását. A tizedik ötéves terv előírásai szerint el kell érni, hogy az autógyárak szériában tudják gyártani a „mozgó gyógyszerterápekhez” szükséges speciális járműveket (29).

Dr. Orbán Róbert

KEVESEBB SZÍVHALÁL AZ USA-BAN

Ref: Pharm Ztg 122 (46), 2083 (1977)

A szívbetegségek okozta halálos esetek száma 1950 óta mintegy 30%-kal csökkent az Amerikai Egyesült Államokban. Amint azt az „American Heart Association” elnöke sajtótudósítóknak elmondotta, ez a kedvező fejlődés nemcsak arra vezethető vissza, hogy a szívbetegségek megelőzésére és gyógyítására jobb módszereket fejlesztett ki a tudomány. Részbe van ebben annak is, hogy számos amerikai megváltoztatta életmódját, mindennapi szokásait. Ide tartozik a dohányzás elhagyása, a testsúly gondosabb ellenőrzése, a táplálkozás megváltoztatása és a több testmozgás (34).

R. B.